

Národní a mezinárodní standardizace názvů států

Prof. RNDr. Petr Pavlínek, Ph.D.

Připraveno pro účastníky konference o jednotné prezentaci Česka ve sportu, MZV, 28. 4. 2022

Naprostá většina mezinárodně uznaných států má a používá dvě jména: jméno formální (politické) a jméno geografické (krátké). U členů OSN musí být obě jména mezinárodně standardizovaná a uznána zápisem do oficiálního seznamu jmen států. Tento seznam uvádí formální (politické) jméno a krátké (geografické) jméno každého členského státu OSN v jejich národním jazyce a v šesti oficiálních jazycích OSN. V našem případě se jedná o formální jméno Česká republika (anglicky Czech Republic) a krátké jméno Česko (anglicky Czechia – vyslovuje se čekia). Mezinárodní standardizace krátkého jména naší země v anglickém jazyce (Czechia) a v dalších jazycích OSN proběhla na žádost české vlády prostřednictvím ministerstva zahraničí zápisem do seznamu jmen členských států OSN (UNGEGN a UNTERM) 4. července 2016. Zároveň byla obě jména oficiálně standardizována prostřednictvím Mezinárodní organizace standardizace (Standard ISO 3166 – Codes for the representation of names of countries and their subdivisions).

Mezinárodní standardizaci jména každého státu musí předcházet jeho standardizace na národní úrovni. V našem případě k ní došlo na základě metodiky OSN krátce po vzniku samostatné České republiky na začátku roku 1993. Národní standardizaci provedla Názvoslovná komise Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, které to ze zákona přísluší, ve spolupráci s 55 odbornými a jazykovými poradci a Ministerstvem zahraničí. Tito odborníci vycházeli ze standardizace krátkého jména České republiky v češtině, kterým bylo od samého počátku Česko, a pravidla, podle kterého by krátké jméno v ostatních jazycích mělo být věrným a jazykově správným překladem krátkého jména v národním jazyce. Nejvěrnějším anglickým překladem krátkého jména Česko je podle odborníků Názvoslovné komise jméno Czechia. Krátké jméno našeho státu Česko a jeho překlad do angličtiny Czechia jsou proto výsledkem zákonného procesu.

Odpůrci jména Czechia často zmiňované alternativy krátkého jména Bohemia a the Czechlands (či pouze Czechland) nespĺňovaly základní předpoklady, které jsou na krátké jméno státu kladeny. Jednak nejsou překladem jména Česko a jednak mají další nedostatky, které je v očích odborníků Názvoslovné komise a jejich jazykových poradců učinily nepřijatelnými. Základním nedostatkem jména The Czechlands je, že se nejedná o překlad jména Česko, ale České země. Navíc jméno České země neodpovídá skutečnosti, protože samostatné Česko se administrativně ze zemí neskládá. Zemské zřízení bylo v Československu zrušeno v roce 1948 a nikdy nebylo obnoveno. Anglické jméno Bohemia také není překladem slova Česko, ale překladem slova Čechy. Tím pádem nezahrnuje Moravu a české Slezsko a pokrývá pouze část Česka. Stejným problémem trpí i jméno Czechland (Česká země). Z těchto důvodů je nevhodné použití těchto jmen pro krátké jméno celého státu, přestože se například ve středověku jméno Bohemia v latině hojně používalo. Jméno Czechia, které je anglickým překladem krátkého jména Česko těmito problémy netrpí a zahrnuje v sobě všechny tři historické země Čechy (Bohemia), Morava (Moravia) a Slezsko (Silesia).

Výhodou krátkého jména Czechia je i to, že se nejedná o neologismus. Jméno Czechia původně pochází z latiny, podobně jako celá řada jmen států v angličtině s koncovkou -ia, včetně anglických jmen našich historických zemí (Bohemia, Moravia, Silesia). Archivní výzkum českého historika a diplomata Jiřího Šitlera doložil první použití jména Czechia v latinsky psané Kronice české Václava Hájka z Libočan v roce 1541. Václav Hájek z Libočan navrhl jméno Czechia v latině, protože mu vadily velmi rozdílné formy pojmenování českého státu a jeho občanů v latině (Boemia a Boemus) a v češtině (Česká země a Čech). Jeho návrh se uchytil a jméno Czechia tak začalo v latinských textech postupně nahrazovat do té doby používané latinské slovo Bohemia do té míry, že již na konci 16. století bylo použití slova Czechia v latině běžné (Šitler, 2017). Již v roce 1625 existuje důkaz o použití slova Czechian, vycházející ze slova Czechia, i v angličtině v jedné z nejstarších anglicky psaných podrobných encyklopedií světa *Mikrokosmos A little description of the great world*, jejímž autorem je Peter Heylyn (Heylyn, 1625).

Tyto skutečnosti v roce 1993 rozhodly ve prospěch národní standardizace krátkého jména Czechia v angličtině. Jinými slovy, o tom, že krátkým jménem naší země je Česko a jeho anglickým překladem je Czechia, bylo rozhodnuto odborníky zákonným postupem již v roce 1993. Tento výsledek národní standardizace nebyl nikdy zpochybněn. Naopak, Názvoslovnou komisí Českého úřadu zeměměřického a katastrálního byl opakovaně potvrzen. Například ve stanovisku pro Ministerstvo zahraničí potvrzující standardizaci krátkého názvu našeho státu Česko a jeho překladu do angličtiny Czechia v roce 2014 Názvoslovná komise doslova uvedla: „Nejde o názor, ale o zákonný výsledek procesu standardizace, který se od roku 1993 nezměnil.“ Z tohoto důvodu, jakékoliv diskuse o formě a správnosti našeho krátkého jména a jeho překladu do angličtiny po roce 1993 byly a jsou bezpředmětné a zbytečné. K těmto diskusím bohužel velkou měrou přispěla nedůslednost Ministerstva zahraničí, které výsledky národní standardizace našeho krátkého jména po dlouhých 23 let oficiálně neoznámilo v OSN. K tomu došlo až v roce 2016, tím byl proces standardizace jména Czechia na mezinárodní úrovni završen.